

Úvod do předmětu Potřeby nemocných a ošetrovatelský proces vysvětlení základních pojmů

Ošetrovatelství

- „Ošetrovatelství je samostatná vědecká disciplína zaměřená na **aktivní vyhledávání a uspokojování biologických, psychických a sociálních potřeb nemocného a zdravého člověka v péči o jeho zdraví.**“ (Věstník MZČR č. 9/2004 - Koncepce českého ošetrovatelství)

Ošetrovatelství

- Jako každý obor má svoji:
- Filozofii – holismus
- Metaparadigma
- Paradigma
- Metodologii – ošetrovatelský proces
- Výzkum
- Systém univerzitního vzdělávání
- Národní a mezinárodní profesní organizace

Holismus

- Z řeckého holos – celek
- Jako filozofický směr vznikl ve 20. stol.
- Zdůrazňuje, že všechny vlastnosti nějakého systému nelze určit nebo vysvětlit pouze zkoumáním jeho částí
- Celek podstatně ovlivňuje i fungování a podobu svých částí
- V ošetrovatelství se zabývá člověkem a jeho potřebami
- Člověk = bio-psycho- sociální jednota

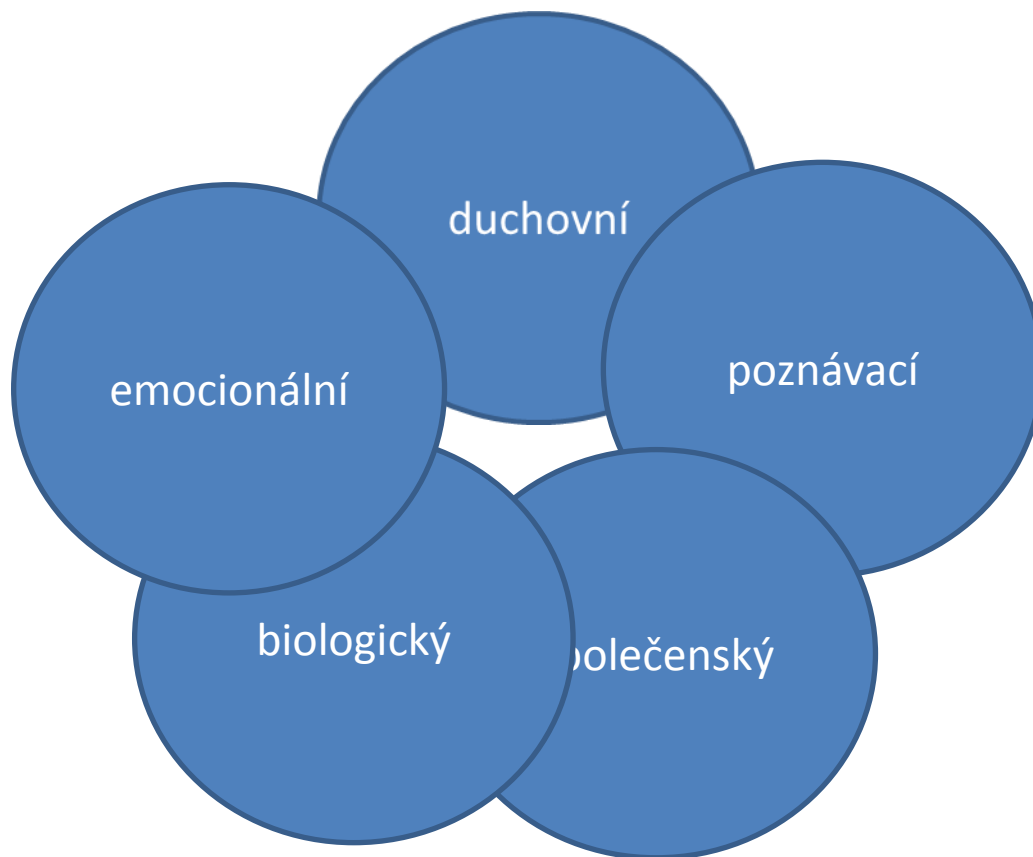

Holismus

- „Celek není jen pouhý souhrn jednotlivých částí, nýbrž nehmotný a nepoznatelný , někdy až mystický činitel celistvosti. Celek lze rozdělit na části, ale tímto rozložením celkovost zanikne. „ (J. Ch. Smuts – Holismus a evoluce)

Holistický pohled na člověka

Holismus a ošetrovatelství

- Proč?
- Rozvoj složitých diagnostických a léčebných intervencí, které se staly prioritou před člověkem jako lidskou bytostí
- Sestry si začaly uvědomovat nutnost rovnováhy mezi technikou a potřebami člověka
- Role sestry se tak rozšířily na individuální ochránkyně práv pacientů s důrazem na etické principy

Holistické teorie

- Živý organismus = jednotný celek, u něhož jsou jednotlivé části ve vzájemné interakci (nikoli celky jako pouhé souhrny částí) -> **porucha jedné části = porucha celého systému**
- Somatická nerovnováha vytváří psychickou nerovnováhu a naopak

Model nemoci

- **Zdraví** – stav úplné tělesné, duševní a sociální pohody a nejen nepřítomnost nemoci (definice WHO)
- **Holistické zdraví** – zahrnuje celou osobnost člověka a všechny stránky jejího životního stylu
- Mezi vnějším a vnitřním prostředím dochází k výměně energie a informací
= psychosomatický vztah

Teorie vzniku nemoci

- Představy o vzniku onemocnění byly ovlivněny kulturním a vědeckým myšlením dané doby
- Z počátku vnímána nemoc jako posedlost ďáblem nebo trest za hřích
- „Bakteriální teorie“ 19. stol. – L. Pasteur
- Biomedicínský model – nemoc = výsledek špatné funkce orgánu či buněk
- Biomedicínský model má tendenci ignorovat psychosociální složku nemoci

Teorie vzniku nemoci

- **Teorie současnosti** – životní prostředí a životní styl člověka je nerozlučně spjat se vznikem onemocnění
- Snaha určit, proč jsou někteří lidé více náchylní k onemocnění než jiní nikoli
- **Moderní ošetřovatelství** – zaměření na realizaci základů holistických teorií vzniku onemocnění
- **Ošetřovatelské intervence** – zaměřeny na pomoc lidem optimalizovat jejich vztah s prostředím, na podporu zdraví a na snížení rizika onemocnění

Psychosociální teorie nemoci

- Vzájemná závislost mezi fyziologickými, psychologickými a sociálními faktory při vzniku onemocnění
- **Představitelé:**
 - **Harold Wolff** – Teorie stresu, orgánové maladaptace a nemoci
 - **Stewart Wolf** – Nemoc jako způsob života
 - Thomas Holmes a spol. – Teorie životních změn
 - **Richard Lazarus** – Koncepce stresu

Homeostatické teorie nemoci

- **Nemoc** = zhroucení autoregulačních procesů těla nebo porucha homeostázy, zejména při adaptaci na požadavky psychofyziologického systému
- **Představitelé:**
 - *Claude Bernard*
 - *Walter Cannon*
 - *Hans Selye*

Claude Bernard

- Člověk = „prvek stálosti“ pohybující se ve světě proměn
- Jako první popsal **vnitřní prostředí**
- Zdraví závisí na schopnosti organismu udržet rovnováhu vnitřního prostředí i při měnících se požadavcích vnějšího prostředí
- Nemoc = **adaptační pokus** organismu udržet rovnováhu
- Adaptační pokusy o rovnováhu jsou vhodné svým typem, ale nesprávné svým rozsahem

Walter Cannon

- Název **homeostáza** (homois – podobný, stasis – stojící)
- Homeostáza = typ dynamické rovnováhy
- Detailně zkoumal poplachovou tělesnou reakci **boj - únik**

Selyeův všeobecný adaptační model

- **Moderní teorie stresu** – vnitřní reakce na stres a důsledky adaptačních reakcí
- **Stres** – fyziologická reakce – adreno-kortiko-hypofyzární systém
- **Všeobecný adaptační syndrom (GAS)**
- **Místní adaptační syndrom (LAS)** – adaptace na místní stresory

Selyeův všeobecný adaptační mode

- GAS i LAS probíhají ve třech stádiích:
 1. Alarmující reakce
 2. Stav rezistence
 3. Stav vyčerpání

Nemoci z adaptace

- Nemoci z adaptace „vykolejení“ adaptačního syndromu
- Chybná reakce na stresory
- Zvýšená obranyschopnost
- Nadbytek pro-zánětlivých kortikoidů Artritis, alergie, astma
- Nezvládnutelné infekce, vředy
- Nadbytek proti-zánětlivých kortikoidů
- Snížená obranyschopnost

Biobehaviorální teorie nemoci

- Specifikují určitý způsob chování člověka a jeho vztah k onemocnění
- Friedman a Rosenman – 3 základní behaviorální typy osobnosti:
 - Osobnost typu **A**
 - Osobnost typu **B**
 - Osobnost typu **C**

Osobnost typu A

- Charakteristické projevy v chování:
 - ✓ *rychlost pohybů, neklid*
 - ✓ *vysoká úroveň vnitřního úsilí a ctižádostivosti*
 - ✓ *přítomnost agresivních a hostilných pocitů (soutěžení, snaha být vždy první)*
 - ✓ *intenzita pocitů časové naléhavosti (stálý spěch, úzkostlivé šetření s časem)*
- **=>inklinace ke kardiovaskulárním onemocněním**

Osobnost typu B

- Charakteristické projevy v chování:
 - ✓ *schopnost se uvolnit bez pocitů viny*
 - ✓ *pracuje v klidu, nepocituje stálý nedostatek času*
 - ✓ *je klidný, v pracovním tempu spíše pomalý a rozvážený*
 - ✓ *obtížně se rozhněvá*
- **=> inklinace k afektivním poruchám**

Osobnost typu C

- Charakteristické projevy v chování:
 - ✓ *nedostatek osobní autonomie*
 - ✓ *potřeba být závislým na blízkém člověku*
 - ✓ *neschopnost projevít adekvátní emoční reakce na určité stresové události*
 - ✓ *tendence k sebepopírání vlastních potřeb*
 - ✓ *tendence se vyhýbat konfliktům a být v harmonii s ostatními*
- => **inklinace k onemocnění různých forem rakoviny**

Holistický koncepční model

- Callista Roy – Adaptační model
- Holistický model
- Založen na schopnosti člověka adaptovat se na změněné podmínky
- Vychází z předpokladu, že člověk je otevřený systém, musí neustále reagovat na změnu

AHNA

- Americká asociace holistických zdravotních sester
- Vyдалa pro profesionální chování sester normu
- „Neodmyslitelnou součástí ošetrovatelství je úcta k životu, důstojnosti a právům všech lidí“
- Ošetrovatelská péče je poskytována v kontextu holistické teorie (rozumí tělu, duši, mysli)
- Holistická zdravotnická péče zdůrazňuje neoddělitelnost těla duše a mysli

Děkuji za pozornost

